

Ανοικτή Πρόσβαση και αρχαιολογικά Δεδομένα.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ:

- Κανελλοπούλου – Μπότη Μαρία, Δικηγόρος, Επίκουρη Καθηγήτρια του Ιονίου Πανεπιστημίου, Επικεφαλής της ερευνητικής ομάδας IHRC (*Information: History, Regulation, Culture*).
- Βουλιγέα Ελένη, Αρχαιολόγος της Η' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μέλος της ερευνητικής ομάδας IHRC (*Information: History, Regulation, Culture*).
- Σιταρά Μαρία, Αρχαιολόγος της Η' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, Μέλος της ερευνητικής ομάδας IHRC (*Information: History, Regulation, Culture*).

Λέξεις Κλειδιά: Ανοικτή πρόσβαση, Αρχαιολογικά δεδομένα, Ελευθερία της πληροφορίας, Ψηφιοποιημένες αρχαιολογικές βάσεις δεδομένων.

Εισαγωγή

Οι οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών άρχισαν να προωθούν νέες αντιλήψεις για τη σημασία και το ρόλο του Πολιτισμού σε μία συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνία, όπου η διάχυση της πληροφορίας παίρνει μία από τις πρώτες θέσεις ανάμεσα στους συντελεστές της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ανάπτυξης ενός λαού.

Ένας βασικός κλάδος που αποτελεί τη ραχοκοκαλιά του πολιτισμού είναι η Αρχαιολογία. Ο ρόλος της διευρύνεται περαιτέρω στη σύγχρονη εποχή, κατά την οποία οι άνθρωποι μετέχουν σε μια παγκοσμιοποίηση και οι κοινωνίες παύουν να είναι μονογλωσσικές, μονοπολιτισμικές, μονοφυλετικές. Σε αυτό το πλαίσιο, εδώ και μια δεκαετία περίπου, γίνεται προσπάθεια με διάφορες δράσεις και προγράμματα μέσω της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και των εποπτευόμενων μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού να προωθηθεί η ανοικτή πρόσβαση στην αρχαιολογική πληροφορία, καθώς και η προσέλκυση του κοινού. Μεγάλες βάσεις δεδομένων διαχειρίζονται ψηφιοποιημένα αρχαιολογικά δεδομένα, ανεκτίμητα για την έρευνα.

Είναι, ωστόσο, το αρχαιολογικό υλικό, ψηφιοποιημένο ή μη, πραγματικά προσβάσιμο από το κοινό ή ακόμα και από τους ίδιους τους ερευνητές του χώρου; Ή μήπως ο κόσμος της αρχαιολογίας διαπνέεται ακόμα και σήμερα από ένα πνεύμα συντηρητισμού επιβεβαιώνοντας τη φήμη ότι η πρόσβαση και η γνώση είναι προσιτή μόνο σε λίγους εκλεκτούς; Η ίδια η παράδοση ενισχύει την εσωστρέφεια: τα πρώτα μουσεία προήλθαν από τις «ακαδημαϊκές συλλογές» και από τα «πριγκηπικά θησαυροφυλάκια». Οι επισκέπτες διέθεταν υποχρεωτικά το

ίδιο επίπεδο γνώσεων και εκτιμούσαν τις συλλογές όσο και οι ίδιοι οι συλλέκτες γεγονός που χρησίμευε και στο διαχωρισμό των μορφωμένων (επισκεπτών) από τους αμόρφωτους (μη - επισκέπτες). Φαίνεται, πως ακόμη και σήμερα, ιδιαίτερα όσον αφορά τον κλάδο της αρχαιολογίας στην Ελλάδα, ο κανόνας παραμένει ο ίδιος: εσωστρέφεια.

Η αρχαιολογία του σήμερα αποτελεί ένα διεπιστημονικό κλάδο, όπου συνδυάζεται η μελέτη των προτύπων της ανθρώπινης συμπεριφοράς (διατροφικές συνήθειες, εγκατάσταση, οικονομία κλπ.) με τη μελέτη των τέχνηρων και των λοιπών στοιχείων, προκειμένου να σκιαγραφηθεί μια ολιστική άποψη του παρελθόντος. Στηρίζεται τόσο στα ίδια τα αρχαιολογικά δεδομένα όσο και στη συνεχώς αυξανόμενη βιβλιογραφία.

Πρώτο Μέρος

Ορισμοί.

Σε μια πρώτη προσπάθεια να ορίσουμε την έννοια αρχαιολογικά δεδομένα ή υλικό, θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελείται από τις ακόλουθες βασικές κατηγορίες:

- Καταρχήν από τα ίδια τα ανασκαφικά δεδομένα όπως είναι:
 - I. Τα κινητά ευρήματα, δηλαδή τα εργαλεία, όπλα, αγγεία, αγάλματα, οικοσκευές, νομίσματα, λατρευτικά αντικείμενα και άλλα.
 - II. Τα ακίνητα ευρήματα, δηλαδή αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, οχυρωματικά έργα, λατρευτικοί χώροι και εν γένει κτίσματα που δεν μπορούν να αποσπαστούν από το έδαφος.
 - III. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν το ανασκαφικό ημερολόγιο, όπου καταγράφονται σε καθημερινή βάση όλα τα στάδια αποκάλυψης τόσο των κινητών όσο και των ακίνητων ευρημάτων, οι κατάλογοι που έρχονται να συμπληρώσουν με γεωχωρικά δεδομένα και περαιτέρω πληροφορίες το ανασκαφέν υλικό, καθώς και οι φωτογραφίες. Δεν θα πρέπει να λησμονήσουμε ότι μια ανασκαφική έρευνα παραμένει ανολοκλήρωτη χωρίς την τοπογραφική και σχεδιαστική αποτύπωση του χώρου, προκειμένου να ενταχθεί στον ευρύτερο αρχαιολογικό χάρτη της περιοχής.
- Η δεύτερη κατηγορία, και αφού ολοκληρωθεί η έρευνα πεδίου, είναι η τεκμηρίωση:
 - I. Πρόκειται για την καταγραφή των κινητών ευρημάτων σε βάσεις δεδομένων, την ενδελεχή μελέτη που αποσκοπεί στην χρονολόγηση, και εν τέλει τη μεταφορά και φύλαξη τους σε εγκεκριμένους αποθηκευτικούς χώρους.
 - II. Ακολουθεί η συγγραφή της ανασκαφικής έκθεσης, όπου αναλύεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της ανασκαφής, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται και τα πορίσματα.
 - III. Και τέλος, τα πορίσματα της έρευνας ή ακόμα και μεμονωμένα ευρήματα δημοσιεύονται σε κάποια επιστημονική περιοδική έκδοση.
- Η Τρίτη και τελευταία κατηγορία δεν είναι άλλη από τα διοικητικά έγγραφα και την αλληλογραφία. Ουσιαστικά πρόκειται για όλα τα έγγραφα που συνδέουν μια ιδιοκτησία με την ανασκαφική της έρευνα, από την ώρα εντοπισμού των αρχαιοτήτων έως και την κατάχωση ή διατήρηση τους,

κατόπιν αποφάσεως του Τοπικού Συμβουλίου των περιφερειακών εφορειών ή του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

Δεύτερο Μέρος

Νομικό πλαίσιο.

Ποιος όμως εν τέλει μπορεί να έχει πρόσβαση σε όλο αυτό το υλικό και κάτω από ποιες προϋποθέσεις; Και ακόμη και εάν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις το υλικό παραχωρείται για μελέτη με απώτερο σκοπό την πρόοδο της έρευνας;

Ο νόμος είναι ξεκάθαρος όσον αφορά το επιστημονικό προσωπικό. Στην περίπτωση όμως των πολιτών και μάλιστα των ιδιοκτητών ακινήτων εντός των οποίων διεξήχθη ανασκαφική έρευνα, ο νόμος δεν κάνει καμία απολύτως αναφορά.

Θα αναφερθούμε κυρίως στον **Νόμο 3028/2002** και συγκεκριμένα στο **άρθρο 39** (ΦΕΚ Α' 153/28.6.2002), που αναφέρεται στις Δημοσιεύσεις Αποτελεσμάτων Ανασκαφών Και Άλλων Αρχαιολογικών Ερευνών, και ουσιαστικά ακολουθεί τις προσαγές της Unesco (1956). Αφού ο νομοθέτης δίνει έναν ορισμό της αρχαιολογικής ανασκαφής, τη διαχωρίζει σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- Τις **συστηματικές ανασκαφές**, που διενεργούνται από την Υπηρεσία, η οποία νοείται ως η αρμόδια Κεντρική ή Περιφερειακή Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, από επιστημονικούς, ερευνητικούς ή εκπαιδευτικούς οργανισμούς της Χώρας με εξειδίκευση στον τομέα της αρχαιολογικής ή παλαιοντολογικής έρευνας ή από ξένες αρχαιολογικές αποστολές ή σχολές που είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα, και η οποία μπορεί να διαρκέσει αρκετά χρόνια.
- Τις **ανασκαφές διερευνητικού χαρακτήρα** και περιορισμένης διάρκειας, ήτοι επιφανειακές έρευνες για τον πιθανό εντοπισμό νέων θέσεων.
- Τις **σωστικές ανασκαφές**, δηλαδή ανασκαφές που πραγματοποιούνται για τη διάσωση μνημείου που αποκαλύπτεται κατά την εκτέλεση τεχνικού έργου, δημοσίου ή ιδιωτικού ή εξαιτίας φυσικού φαινομένου ή τυχαίου γεγονότος ή παράνομης ανασκαφικής ενέργειας. Ας σημειωθεί ότι η μεγάλη πλειοψηφία των σύγχρονων ανασκαφών είναι αυτού του τύπου, οι οποίες κείνται στο πεδίο αποκλειστικής αρμοδιότητας της Υπηρεσίας (Βουδούρη, 2003· Πάντος, 2001, 2013). Υπήρχε μάλιστα πριν τη σχετική ρύθμιση του ισχύοντος νόμου η διοικητική πρακτική η Υπηρεσία, προς διευκόλυνση των ενδιαφερομένων, να δέχεται να διενεργήσει την ανασκαφή κυρίως με προσωπικό το οποίο μισθοδοτούνταν από τους ενδιαφερόμενους, δεδομένου ότι οι διαθέσιμες οικονομικές δυνατότητες πολλών Εφορειών Αρχαιοτήτων δεν τους επέτρεπαν μία ταχεία ανασκαφική έρευνα, μια πρακτική που, ωστόσο, δεν έχει εκλείψει (Παπαπετρόπουλος, 2006).

Ταυτόχρονα, για κάθε κατηγορία ανασκαφικής έρευνας ορίζονται τα προσόντα του διευθύνοντα της συστηματικής ανασκαφής, ή του διενεργούντα της σωστικής, χωρίς όμως να δίνονται περαιτέρω διευκρινίσεις αναφορικά με την διάκριση σε διευθύνοντα (κάποιος επιβλέπωντας ή ο ίδιος ο προϊστάμενος;) και διενεργούντα την ανασκαφή. Ας σημειωθεί ότι στο Π.Δ. 1927 (ΦΕΚ 6/Α'/21.1.1928)

αναφερόταν ότι ο διευθύνων ανασκαφή θα έπρεπε να έχει βοηθό, ο οποίος θα κατείχε κατώτερο βαθμό ή ελλείψει τούτου κάποιο φοιτητή. Έτσι λοιπόν, στην πρώτη περίπτωση ο αρχαιολόγος θα πρέπει να έχει πενταετή τουλάχιστον ανασκαφική εμπειρία μετά τη λήψη του πτυχίου και τουλάχιστον δύο συνθετικές επιστημονικές δημοσιεύσεις αναφερόμενες σε ανασκαφές ή ανασκαφικά ευρήματα, ενώ στη δεύτερη τουλάχιστον τριετή ανασκαφική εμπειρία και να μην έχει παραβεί τις προθεσμίες κατάθεσης ετήσιων επιστημονικών εκθέσεων στις προηγούμενες ανασκαφές στις οποίες τυχόν έλαβε μέρος.

Η προϋπάρχουσα νομοθεσία (Π.Δ. 1927· Ν. 5351/1932· Π.Δ. 99/1992) δεν έθετε ακριβή χρονικά όρια εντός των οποίων θα έπρεπε να γίνει η αρχική παρουσίαση ή η τελική δημοσίευση των αποτελεσμάτων των ανασκαφών, γεγονός που οδήγησε σε σωρεία αδημοσίευστων ανασκαφών και την επακόλουθη πρακτική δέσμευσης του αδημοσίευστου αυτού αρχαιολογικού υλικού (Βουδούρη, 2003· Μανιάτης, 2008· Πάντος, 2013). Επισημαίνεται ότι η δέσμευση παρατηρείται επιπλέον και για τα ευρήματα των σωστικών ανασκαφών, υπέρ του προϊσταμένου της Εφορείας Αρχαιοτήτων που τις διενήργησε.

Ας σημειωθεί ότι η διοικητική πρακτική ως προς τη δέσμευση του αδημοσίευστου αρχαιολογικού υλικού όχι μόνο δεν στηρίζεται στο νόμο, αλλά αντίκειται του Συντάγματος (1975/1986/2001/2008), και συγκεκριμένα στο άρθρο 16 παρ. 1, διότι ανεπίτρεπτα περιορίζει την ατομική ελευθερία της έρευνας, που συμπεριλαμβάνει την ελευθερία επιλογής του αντικειμένου της έρευνας, και παρεμποδίζει σοβαρά την ανάπτυξη και προαγωγή της αρχαιολογικής έρευνας και επιστήμης γενικότερα, που αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Έρχεται σε αντίθεση όμως και με το άρθρο 5Α, αφού θέτει περιορισμούς στο δικαίωμα πληροφόρησης και συμμετοχής του πολίτη στην Πληροφορία της Κοινωνίας. Συνιστά, μάλιστα και παράβαση της υποχρέωσης της Ελλάδας, δυνάμει του άρθρου 4 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Λονδίνου για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς (Ν. 1127/1981), να λαμβάνει όλα τα αναγκαία πρακτικά μέτρα για την ταχύτερη και πληρέστερη διάδοση των πληροφοριών σχετικά με τις αρχαιολογικές ανασκαφές και ανακαλύψεις μέσω επιστημονικών δημοσιεύσεων.

Ίσως η δέσμευση προς μελέτη και δημοσίευση του αρχαιολογικού υλικού υπέρ του διευθυντή της ανασκαφής για εύλογο χρονικό διάστημα να βασίζεται σε ένα είδος εθιμικού δικαίου και να δικαιολογείται όχι απλώς ως επιβράβευση του μόχθου του αλλά και γιατί εκ των πραγμάτων θεωρείται ως ο καταλληλότερος να ερμηνεύσει τα ευρήματα.

Σύμφωνα λοιπόν με το Ν. 3028/2002:

1. Οι διευθύνοντες συστηματικές ανασκαφές ή άλλης μορφής αρχαιολογική έρευνα και οι διενεργούντες σωστικές ανασκαφές έχουν υποχρέωση να δημοσιεύουν τα αποτελέσματα των ερευνών εντός των χρονικών ορίων που

ορίζονται παρακάτω. Εντός των ορίων αυτών έχουν αποκλειστικό δικαίωμα δημοσίευσης.

2. Οι παραπάνω οφείλουν να καταθέτουν στην Υπηρεσία ετήσιες επιστημονικές εκθέσεις, το αργότερο ως τον Απρίλιο του επόμενου έτους, για τη δημοσίευσή τους σε επιστημονικό έντυπο ή την ηλεκτρονική καταχώρησή τους.

3. Ο διευθύνων συστηματική ανασκαφή υποχρεούται να καταθέτει αρχική παρουσίαση προς δημοσίευση σε διάστημα έως δύο (2) ετών από την έναρξη της ανασκαφής, στην οποία συμπεριλαμβάνεται κατάλογος των κινητών ευρημάτων και σχέδια των ακινήτων και τελική δημοσίευση σε διάστημα έως πέντε (5) ετών μετά την περάτωση της ανασκαφής. Σε ανασκαφές που έχουν μεγάλη διάρκεια υποχρεούται επιπλέον να καταθέτει προς δημοσίευση παρουσίαση της πορείας του ανασκαφικού έργου κάθε δύο (2) χρόνια με αφετηρία τη συμπλήρωση της προθεσμίας κατάθεσης της αρχικής παρουσίασης, τη δε τελική δημοσίευση με τις επώνυμες συμβολές των μελών της ερευνητικής ομάδας εντός πενταετίας από την περάτωσή τους.

4. Ο διενεργών σωστική ανασκαφή υποχρεούται να καταθέτει τελική έκθεση, κατάλογο ευρημάτων, φωτογραφίες και σχέδια εντός εννέα (9) μηνών από την περάτωσή της. Εάν δεν επιθυμεί να αναλάβει την τελική δημοσίευση των αποτελεσμάτων της ανασκαφής, το δηλώνει εγγράφως, οπότε η Υπηρεσία μεριμνά για την ανάθεση της δημοσίευσης. Στην αντίθετη περίπτωση, αυτός που διενήργησε την ανασκαφή έχει την υποχρέωση να καταθέσει εντός έξι (6) ετών από την περάτωσή της την τελική δημοσίευση με τις επώνυμες συμβολές των μελών της ερευνητικής ομάδας.

5. Ο διευθύνων επιφανειακή ή άλλης μορφής αρχαιολογική έρευνα υποχρεούται να καταθέτει τελική δημοσίευση εντός δύο (2) ετών από την περάτωσή της.

6. Ευρήματα που προκύπτουν κατά τη διάρκεια ανασκαφής ή άλλης έρευνας πεδίου, ή τμήματα αυτών, μπορούν να αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερων δημοσιεύσεων μετά από άδεια του έχοντος αποκλειστικό δικαίωμα, εντός πέντε (5) ετών από τη χορήγηση της άδειας εάν πρόκειται για δημοσίευση τμήματος ανασκαφής και εντός δύο (2) ετών εάν πρόκειται για δημοσίευση μεμονωμένου ευρήματος.

7. Οι προθεσμίες των προηγούμενων παραγράφων είναι διπλάσιες προκειμένου για ενάλιες αρχαιολογικές έρευνες.

8. Μετά την παρέλευση άπρακτων των προθεσμιών για την κατάθεση της τελικής δημοσίευσης των παραγράφων 3, 4, 5 και 7 παύει να υφίσταται αποκλειστικό δικαίωμα δημοσίευσης των αποτελεσμάτων της ανασκαφής. Ο διενεργών σωστική ανασκαφή οφείλει να καταθέτει στην Υπηρεσία το σύνολο του υλικού τεκμηρίωσης που διαθέτει, ο δε διευθύνων συστηματική ανασκαφή και άλλη αρχαιολογική έρευνα αντίγραφο του συνόλου. Η Υπηρεσία υποχρεούται να διευκολύνει την πρόσβαση των ενδιαφερόμενων μελετητών στα ευρήματα και στο υλικό τεκμηρίωσης που διαθέτει εφόσον δεν υπάρχει κίνδυνος

να υποστούν φθορά. Την ίδια υποχρέωση έχουν και οι φορείς που διεξάγουν ανασκαφή ή άλλη αρχαιολογική έρευνα, ως προς το υλικό που διαθέτουν για το οποίο δεν υφίσταται πλέον αποκλειστικό δικαίωμα δημοσίευσης.

9. Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την κατάθεση και τη δημοσίευση των μελετών του παρόντος άρθρου και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή του. Με την ίδια απόφαση ρυθμίζονται τα σχετικά με την ηλεκτρονική καταχώρηση των ετήσιων επιστημονικών εκθέσεων ή άλλων στοιχείων.

Η αλήθεια είναι ότι το 2003 ιδρύθηκαν σύμφωνα με το Π.Δ. 191/2003 (ΦΕΚ 146/Α/13.6.2003) από το ΥΠ.ΠΟ.Α. έξι Αρχαιολογικά Ινστιτούτα που το καθένα καλύπτει και μια περιφέρεια, δηλαδή τη Μακεδονία - Θράκη, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, το Αιγαίο, την Κρήτη και την Πελοπόννησο, των οποίων η δραστηριότητα «αφορά στη μελέτη και δημοσίευση υλικού περαιωθεισών ή μη ανασκαφών, για τη δημοσίευση του οποίου δεν υπάρχει δήλωση ενδιαφέροντος κατά τις διατάξεις του Ν. 3028/2002».

Συγκεκριμένα, τα Αρχαιολογικά Ινστιτούτα συγκροτούνται από:

1) Τμήμα Έρευνας, στο οποίο υπάγονται η μελέτη και δημοσίευση του υλικού παλαιών ανασκαφών, η οργάνωση προγραμμάτων για τη δημιουργία corpora των μνημείων, η συνεργασία με επιστημονικά ιδρύματα της ημεδαπής και αλλοδαπής με σκοπό την ανάληψη επιστημονικών - ερευνητικών προγραμμάτων για μελέτη και δημοσίευση διαφόρων θεμάτων, η επιδίωξη ευρωπαϊκών προγραμμάτων έρευνας, η οργάνωση και λειτουργία βιβλιοθήκης.

2) Τμήμα Υποστήριξης της Έρευνας, στο οποίο υπάγονται η συντήρηση και αποκατάσταση ευρημάτων παλαιών ανασκαφών, καθώς και η αποτύπωση και φωτογράφιση και σχεδίαση αυτών και των προερχομένων από αυτές ευρημάτων.

3) Τμήμα Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης.

Ποιο είναι όμως το έργο των Ινστιτούτων αυτών έως σήμερα; Δύσκολο να γνωρίζει κανείς καθώς η πληροφόρηση για το έργο τους στο ευρύ κοινό είναι ανύπαρκτη έως ανεπαρκής ή γνωστή μόνο στους αρχαιολογικούς κύκλους. Τα Ινστιτούτα αυτά αποτελούν μια ευκαιρία για την ελληνική Αρχαιολογία, αφού το βασικό μέλημά τους είναι η έρευνα, ενώ παράλληλα λειτουργούν συμπληρωματικά στο έργο των εφορειών καθώς ασχολούνται με ευρήματα παλαιών ανασκαφών, που σε άλλη περίπτωση θα έμεναν ξεχασμένα (In Antis, 2009).

Όσον αφορά το νομικό πλαίσιο που διέπει την αρχαιολογική έρευνα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπιστώνουμε ότι στην πλειοψηφία τους βασίζονται στις οδηγίες της UNESCO και του ICOMOS (Βουδούρη, 2003· Πάντος, 2001). Συγκεκριμένα, στο άρθρο 7 αναφέρεται ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν τη δημιουργία προσβάσιμων εκθέσεων/αρχείων καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας (συμπεριλαμβανομένης της διαγνωστικής έρευνας, των

τεχνικών παρακολούθησης, των μεθόδων διαχείρισης, της προληπτικής συντήρησης και αποκατάστασης, κλπ). Όλα αυτά τα έγγραφα θα πρέπει να φυλάσσονται σε μόνιμα αρχεία (όπως για παράδειγμα σε Εθνικές Βιβλιοθήκες), ενώ παράλληλα θα πρέπει να δημοσιοποιούνται όσο το δυνατόν συντομότερα, με την επιφύλαξη πάντα έναντι των όρων εμπιστευτικότητας που έχουν συναφθεί με τον εργοδότη. Στο άρθρο 9 συμπληρώνεται η υποχρέωση του ανασκαφέα/ ερευνητή απέναντι στην επιστημονική κοινότητα αλλά και την κοινωνία, αναφορικά με την εγκυρότητα των αναλύσεων και πληροφοριών που παρέχει στο κοινό, βασιζόμενος στα δεδομένα και την ανάλυση αυτών.

Αυτές τις οδηγίες έρχονται να συμπληρώσουν οι διάφοροι διεθνείς σύλλογοι αρχαιολόγων, όπως για παράδειγμα ο European Association of Archaeologists (EAA, 1997, 2009), που στο άρθρο 7 συμπληρώνει ότι οι εκθέσεις θα πρέπει να δημοσιεύονται και ηλεκτρονικά μέσα σε ένα χρονικό διάστημα 6 μηνών. Επίσης παραχωρούνται στον ανασκαφέα τα πνευματικά δικαιώματα της πρώτης δημοσίευσης για δέκα χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων θα πρέπει να παραχωρεί πληροφορίες σχετικά με το εν λόγω υλικό σε συναδέλφους του εφόσον του ζητηθεί, πάντα με την προϋπόθεση ότι δεν θίγονται τα δικαιώματα της πρώτης δημοσίευσης. Με την πάροδο των 10 ετών το υλικό είναι προσβάσιμο και διαθέσιμο στον οποιονδήποτε για ανάλυση και δημοσίευση. Τέλος, για την χρήση του υλικού είναι απαραίτητη γραπτή άδεια, ενώ σε πιθανή δημοσίευση θα πρέπει να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης. Στενότερα χρονικά όρια θέτει το Υπουργείο για το Περιβάλλον, την Πολιτισμική Κληρονομιά και την Τοπική Κυβέρνηση της Ιρλανδίας (National Monuments Service, 2009), σύμφωνα με το οποίο ο ερευνητής θα πρέπει να καταθέσει μια αρχική έκθεση εντός 4 εβδομάδων μετά την ολοκλήρωση της ανασκαφικής έρευνας και την τελική του δημοσίευση εντός 12 μηνών. Αναφέρεται μάλιστα, ότι μια σύνθετη δημοσίευση θα πρέπει να κατατεθεί και στα Αρχαιολογικά Χρονικά για το έτος κατά το οποίο διεξήχθη η ανασκαφή. Τέλος, θα αναφερθούμε στην Κοινότητα για την Αμερικανική Αρχαιολογία (Society For American Archaeology, 1996), η οποία στις κατευθυντήριες γραμμές της, και συγκεκριμένα στο άρθρο 6, καλεί τους ερευνητές να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα των ερευνών τους σε προσβάσιμη μορφή για όσο το δυνατόν περισσότερες ομάδες κοινού, δίδοντας ιδιαίτερη προσοχή στο περιεχόμενο που δημοσιεύουν και την εγκυρότητα του. Τόσο οι δημοσιεύσεις όσο και οι εκθέσεις, αλλά και οι λοιπές μορφές τεκμηρίωσης θα πρέπει να φυλάσσονται σε μόνιμη και ασφαλή τοποθεσία.

Τρίτο Μέρος

Προγράμματα και δράσεις του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Προκειμένου το νυν Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού να ακολουθήσει τις σύγχρονες προσταγές παγκοσμιοποίησης που προωθούν την διάχυση της πληροφορίας, αλλά και για να προσεγγίσει και να προσελκύσει το ευρύ κοινό, ανέπτυξε δράσεις και προγράμματα, πολλά από τα οποία, ωστόσο, βρίσκονται ακόμα σε εξέλιξη, με αποτέλεσμα να μη καθίσταται δυνατή η τελική αποτίμησή τους.

Μια από τις πιο ουσιαστικές δράσεις είναι «**Η Κοινωνία της πληροφορίας**», έργο συγχρηματοδοτούμενο από Γ'Κ.Π.Σ. (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2013), το οποίο περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες:

1. Έργα ψηφιοποίησης, προβολής και ανάδειξης του πολιτιστικού αποθέματος.
2. Έργα υποδομής τα οποία υλοποιεί ο Οργανισμός Προβολής Ελληνικού Πολιτισμού (ΟΠΕΠ), όπως Ψηφιακή έκθεση της ιστορίας των Αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων, Φορητά συστήματα προσωπικής πληροφόρησης των επισκεπτών σε Μουσεία και Αρχαιολογικούς χώρους, Παραγωγή 15 ψηφιακών εκδόσεων, Επέκταση και ανάπτυξη του κόμβου ΟΔΥΣΣΕΑΣ με τη δημιουργία του κόμβου culture.gr, Υποδομές ηλεκτρονικού εμπορίου για την προώθηση πολιτιστικών προϊόντων και υπηρεσιών από ελληνικούς πολιτιστικούς φορείς στο διαδίκτυο.
3. Ιδιωτικά έργα ψηφιοποίησης και προβολής του πολιτιστικού τους αποθέματος.

Σημειώνεται ότι μέχρι το 2007 αναπτύχθηκαν πάνω από 200 ιστοχώροι με ψηφιακό πολιτισμικό περιεχόμενο από εκατοντάδες χιλιάδες ψηφιοποιημένα τεκμήρια, κυρίως δισδιάστατες εικόνες, αλλά και βίντεο, ήχο, φιλμ, τρισδιάστατα αντικείμενα και μνημεία.

Κεντρική θέση ανάμεσα σε αυτά κατείχε το έργο «**Ψηφιοποίηση και Ψηφιακή Τεκμηρίωση Συλλογών Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού**», απώτερος στόχος του οποίου είναι η υλοποίηση του Εθνικού Ιστού Πολιτισμικής Γνώσης, που θα συνδέει και θα περιλαμβάνει το σύνολο του Πολιτιστικού περιεχομένου της χώρας και θα δίνει τη δυνατότητα της πληροφόρησης, εκπαίδευσης, μετάδοσης της γνώσης, αλλά και παροχής πληθώρας ψηφιακών υπηρεσιών με συνεργασία του Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα, σε όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες της χώρας (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2013).

Ως συμπλήρωση της ανωτέρω δράσης δημιουργήθηκε η «**Ψηφιακή Σύγκλιση**», η οποία ουσιαστικά αποτελεί την επέκταση των προαναφερθέντων έργων, με μετατροπή του συνόλου του Ελληνικού πολιτιστικού αποθέματος σε ψηφιακή μορφή, και με δυνατότητα ενοποιημένης πρόσβασης από όλους τους πολίτες στους πολιτιστικούς ιστοχώρους της χώρας, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα της πληροφόρησης, εκπαίδευσης, μετάδοσης της γνώσης και παροχής ψηφιακών υπηρεσιών (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2013).

Το Υπουργείο Πολιτισμού συμμετέχει ενεργά στο πρόγραμμα **Europeana**, που λειτουργεί από το 2008 και αποτελεί μια δικτυακή πύλη πρόσβασης σε πάνω από 10.000.000 ψηφιοποιημένα πολιτιστικά τεκμήρια από όλη την Ευρώπη, ενώ διατίθεται σε όλες τις γλώσσες της Ε.Ε. Αρχικά εντάχθηκε με το έργο **MICHAEL** (Multilingual Inventory of Cultural Heritage in Europe), το οποίο αποτελεί κατάλογο ψηφιακών συλλογών του πολιτιστικού αποθέματος της χώρας, παρουσιάζοντας τις πρώτες ψηφιακές συλλογές πολιτιστικών φορέων της Ελλάδας, καθώς και τους ιστοχώρους ή τις ηλεκτρονικές εκδόσεις (CD/DVD), από όπου οι χρήστες έχουν πρόσβαση στο ψηφιακό υλικό (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2013). Ακολουθεί το έργο **ATHENA** το οποίο στοχεύει στη συλλογή πολιτιστικού

περιεχομένου, από τα Μουσεία και Αρχεία της Ευρώπης, με απώτερο σκοπό την ενσωμάτωση τους στην Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Βιβλιοθήκη EUROPEANA (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2013). Τα στοιχεία που συλλέγει, αφού συσχετιστούν και ομογενοποιηθούν με βάση το ενιαίο σχήμα μεταδεδομένων της EUROPEANA, καθίστανται διαθέσιμα (στη EUROPEANA) μέσω του ευρέως διαδεδομένου προτύπου OAI-PMH, ώστε να εξασφαλίζεται η επικοινωνία και η συνεργασία μεταξύ των ποικίλων πηγών. Το έργο ATHENA θα δημιουργήσει επίσης ένα σύνολο λογισμικών, υποδείξεων και συνιστώμενων πρακτικών, επικεντρώνοντας σε θέματα πολυγλωσσικότητας και σημασιολογίας, μεταδεδομένων και θησαυρών γνώσης, στις δομές δεδομένων αλλά και σε ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων, με σκοπό τη χρήση τους από τα Μουσεία και τα Αρχεία, ακόμα και για την υποστήριξη των εσωτερικών τους ενεργειών ψηφιοποίησης και περαιτέρω, τη διευκόλυνση της ενσωμάτωσης τους στην EUROPEANA.

Το Υπουργείο Πολιτισμού συμμετέχει και στο **Linked Heritage** (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2013), ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα, με βασικούς στόχους:

- Τη συνεισφορά μεγάλων ποσοτήτων νέου περιεχομένου στην Europeana, τόσο από τον δημόσιο, όσο και από τον ιδιωτικό τομέα.
- Τη βελτίωση της ποιότητας του περιεχομένου, από απόψεως πλούτου μεταδεδομένων, επαναχρησιμοποίησης και μοναδικότητας
- Τη βελτίωση της αναζήτησης, ανάκτησης και χρήσης του περιεχομένου της Europeana.

Η κοινοπραξία περιλαμβάνει εκπροσώπους όλων των βασικών ομάδων ενδιαφερομένων από 20 χώρες της ΕΕ, καθώς και από το Ισραήλ και τη Ρωσία.

Επίσης το ΥΠ.ΠΟ.Α., έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα "**LEM - The Learning Museum**", το οποίο υλοποιείται με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Lifelong Learning Programme Grundtvig 2010-2013) και αποσκοπεί στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου συνεργασίας και ανταλλαγής τεχνογνωσίας στον τομέα της Δια Βίου Μάθησης στο Μουσείο (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2013). Το πρόγραμμα υλοποιείται με τη συμμετοχή 22 εταιρών από 17 χώρες της Ευρώπης και σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Ντένβερ των ΗΠΑ. Οι κύριες δράσεις του περιλαμβάνουν τη σύσταση και λειτουργία 5 θεματικών Ομάδων Εργασίας (Νέες τάσεις στα Μουσεία τον 21ο αιώνα, Μουσείο και γηράσκων πληθυσμός, Έρευνες κοινού, τρόποι μάθησης και μουσειακή διαχείριση, το Μουσείο ως χώρος μάθησης, το Μουσείο και Διαπολιτισμικός διάλογος), καθώς και την παραγωγή και έκδοση ισάριθμων μελετών, τη διοργάνωση διεθνών συνεδρίων, τη δημιουργία Δικτυακής Πύλης και το σχεδιασμό και υλοποίηση ενός πιλοτικού προγράμματος κινητικότητας εργαζομένων σε μουσεία. Όσον αφορά τη Δικτυακή Πύλη του προγράμματος, αποτελεί κεντρική πηγή πληροφόρησης κάθε ενδιαφερόμενου σχετικά με τις τρέχουσες εξελίξεις στην Ευρώπη στον τομέα της δια βίου μάθησης στα μουσεία,

συγκεντρώνοντας άρθρα, μελέτες, βιβλιοπαρουσιάσεις, ειδήσεις για εκδηλώσεις, συνέδρια κλπ.

Ένα από τα σημαντικότερα προγράμματα που εκπονήθηκε από τη Διεύθυνση Αρχείου Μνημείων και Δημοσιευμάτων σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Πληροφορικής του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας στα πλαίσια του INTERREG II, είναι το **"Πολέμων"** (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2013). Έχει τη δυνατότητα να διαχειρίζεται ένα εξαιρετικά ευρύ αριθμό πληροφοριών για κάθε μνημείο, οι οποίες προέρχονται από τη διασταύρωση στοιχείων κινητών και ακίνητων μνημείων όχι μόνο σε επίπεδο αρχαιολογικό αλλά και επί χάρτου. Περιλαμβάνει ένα γενικό μοντέλο πολιτισμικών δεδομένων και παράγωγα ειδικά μοντέλα δεδομένων για θεματική επιστημονική τεκμηρίωση των κυριότερων κατηγοριών αντικειμένων των συλλογών και των συσχετίσεών τους (υλικά, τεχνικές, δημιουργοί, τόποι, θέματα). Το μοντέλο αυτό είναι συμβατό προς, και μάλιστα υπερκαλύπτει, το μοντέλο δεδομένων της Επιτροπής Τεκμηρίωσης του Διεθνούς Συμβουλίου των Μουσείων (CIDOC/ICOM). Σημειώνεται ότι από τον Οκτώβριο του 1999, οπότε και άρχισε να λειτουργεί το πρόγραμμα στη ΚΕ' ΕΠΚΑ, έως τον Ιούνιο του 2000, συμπληρώθηκε ικανοποιητικός αριθμός δελτίων καταγραφής μνημείων και χώρων που τελούν υπό προστασία. Παράλληλα προς τον Πολέμων, η Διεύθυνση Αρχείου Μνημείων και Δημοσιευμάτων επεξεργάζεται και ανεξάρτητο πρόγραμμα θησαυρού Όρων των μνημείων με την επωνυμία **"Πολυδευκής"**, προκειμένου το σύστημα να λειτουργεί σε πανελλαδικό επίπεδο χωρίς αντιφάσεις ή παρερμηνείες ως προς την χρησιμοποιούμενη ορολογία.

Τέλος, δεν μπορούμε να μην αναφερθούμε στο επονομαζόμενο **"Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο"**, που θα αποτελέσει την πρώτη ενιαία και συστηματική καταγραφή της Ακίνητης Περιουσίας, των Περιοχών Προστασίας Πολιτιστικού Ενδιαφέροντος (Αρχαιολογικοί Χώροι, Ζώνες Προστασίας Α' και Β', Ιστορικοί Τόποι, Περιφερειακές Ζώνες και Περιβάλλοντες Χώροι Μνημείων κ.λπ.) καθώς και στοιχεία σχετικά με τα Ακίνητα Μνημεία (ΥΠ.ΠΟ.Α., 2013). Περιλαμβάνει την ανάπτυξη ενός Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, το οποίο θα ενσωματώσει περιγραφικά και γεωχωρικά δεδομένα, ενώ παράλληλα θα πραγματοποιηθούν εκτεταμένες εργασίες ψηφιοποίησης αρχαιολογικού υλικού και χωρικών εντοπισμών, με την ενσωμάτωση περιγραφικών και γεωχωρικών δεδομένων στο Πληροφοριακό Σύστημα. Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του συστήματος αποτελεί η παροχή Ηλεκτρονικών Υπηρεσιών προς όλους τους πολίτες και τους ενδιαφερομένους φορείς του δημοσίου μέσω της Διαδικτυακής Πύλης. Δυστυχώς και σε αυτή την περίπτωση οι εργασίες προχωρούν με πολύ αργούς ρυθμούς, κυρίως ελλείψει του επιστημονικού προσωπικού που θα ενίσχυε τη τροφοδότηση του εν λόγω συστήματος με τις απαιτούμενες πληροφορίες.

Αφού παρουσιάσαμε με πολύ συνοπτικό τρόπο, τα προγράμματα στα οποία συμμετέχει το Υπουργείο Πολιτισμού, θα πρέπει να τονίσουμε το γεγονός ότι όλες αυτές οι προσπάθειες αφορούν ως επί το πλείστον υλικό και δεδομένα ήδη δημοσιευμένα και γνωστά στο ευρύ κοινό, αφήνοντας και πάλι στο σκοτάδι τη πληθώρα του αρχαιολογικού πλούτου που στοιβάζεται στις αποθήκες των Εφορειών Αρχαιοτήτων και των Μουσείων. Και αυτό γιατί η κρατούσα

νοοτροπία της πλειοψηφίας των αρχαιολόγων έχει την τάση να ιδιοποιείται τα αρχαιολογικά ευρήματα, τα οποία ωστόσο αποτελούν κοινή πολιτισμική κληρονομιά. Η άρνηση παραχώρησης του υλικού προς μελέτη σε νέους ερευνητές αποτελεί τροχοπέδη για την πρόοδο και εξέλιξη της επιστημονικής έρευνας.

Πώς μπορεί να αλλάξει αυτή η κατάσταση; Καταρχήν με την πιστή εφαρμογή του υφιστάμενου νόμου, ο οποίος δίνει το δικαίωμα στους ερευνητές να διεκδικήσουν αδημοσίευτο υλικό, με την πάροδο του προβλεπόμενου χρόνου των 5 ετών. Οι ίδιες οι εφορείες αρχαιοτήτων σε συνεργασία με τα πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας, θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν το ακατάγραφο και αδημοσίευτο αρχαιολογικό υλικό που στοιβάζεται στις αποθήκες, προσφέροντας δυνατότητα μαθητείας σε φοιτητές ή ακόμα και δίνοντας τη δυνατότητα μελέτης με σκοπό την συγγραφή πτυχιακών και διπλωματικών εργασιών. Προκειμένου όμως να γίνουν όλα αυτά, και κυρίως να είναι προσβάσιμο το υλικό από όλους, θα πρέπει να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν καθολικά κοινές βάσεις δεδομένων, όπως για παράδειγμα είναι το CIDOC CRM, το οποίο είναι ένα σημασιολογικό πρότυπο που συνδυάζει πληροφοριακό υλικό από μουσεία, αρχεία και βιβλιοθήκες, στις οποίες θα καταγράφονται όλα τα δεδομένα και μεταδεδομένα του υλικού. Σε αυτή την περίπτωση βέβαια ελλοχεύει ο κίνδυνος διαρπαγής του υλικού χωρίς άδεια, οπότε θα πρέπει να αναπτυχθεί και το κατάλληλο νομικό πλαίσιο που θα προστατεύει τις εφορείες από τέτοιου είδους κινδύνους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βουδούρη, Δ. (2003). *Κράτος και Μουσεία: Το θεσμικό πλαίσιο των αρχαιολογικών μουσείων* (σελ. 216-220). Αθήνα: Εκδ. Σάκκουλα.
- Πάντος, Α. Π. (2001). *Κωδικοποίηση Νομοθεσίας για την Πολιτισμική Κληρονομιά. Κατά Θέματα, Α', Ελληνική Νομοθεσία*. Αθήνα: Εκδ. Διευθύνσεως Αρχείου Μνημείων και Δημοσιευμάτων.
- Παπαπετρόπουλος, Δ. (2006). *Νόμος 3028/2002 για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς. Κείμενο – Σχόλια – Ερμηνεία* (σελ.166). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδ. Σάκκουλα.
- UNESCO (1956), *Records Of The General Conference, Ninth Session, New Delhi*.

Ιστότοποι

- In Antis Περί Αρχαιολογίας... και όχι μόνο (2009). Αρχαιολογικά Ινστιτούτα: Παρόν και μέλλον. Ημερομηνία ανάκτησης: 05.10.2013.
<http://inantis.blogspot.gr/2009/01/blog-post.html>
- Μανιάτης, Α. (2008). Αρχαιολογικές Έρευνες Πεδίου. Ημερομηνία ανάκτησης: 05.10.2013.
<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3561&lang=1&catid=1>
- Πάντος, Α. Π. (2013). Το θεσμικό πλαίσιο των ανασκαφών στην Ελλάδα από τον 20ο έως τον 21ο αιώνα. Ημερομηνία ανάκτησης: 05.10.2013.
http://anaskamma.files.wordpress.com/2013/06/06_pantos.pdf
- ΥΠ.ΠΟ.Α. Δράσεις του ΥΠ.ΠΟ στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας» του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Ημερομηνία ανάκτησης: 07.10.2013.
<http://www.yppo.gr/4/g411.jsp>
- ΥΠ.ΠΟ.Α. Δράσεις του ΥΠ.ΠΟ στο πλαίσιο της «Ψηφιακής Σύγκλισης» του Δ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Ημερομηνία ανάκτησης: 07.10.2013.
<http://www.yppo.gr/4/g412.jsp>
- ΥΠ.ΠΟ.Α. Δράσεις του ΥΠ.ΠΟ στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ημερομηνία ανάκτησης: 07.10.2013.
<http://www.yppo.gr/4/g413.jsp>
- ΥΠ.ΠΟ.Α. ATHENA: Access to cultural heritage networks across Europe. Ημερομηνία ανάκτησης: 07.10.2013.
http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=29730
- ΥΠ.ΠΟ.Α. MICHAEL Plus (Multilingual Inventory of Cultural Heritage in Europe). Ημερομηνία ανάκτησης: 07.10.2013.
http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=18590
- ΥΠ.ΠΟ.Α. Linked Heritage. Ημερομηνία ανάκτησης: 07.10.2013.
http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=54453
- ΥΠ.ΠΟ.Α. L.E.M. - The Learning Museum. Ημερομηνία ανάκτησης: 07.10.2013.
http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=45692

- ΥΠ.ΠΟ.Α. Πολέμων: Πρόγραμμα Ηλεκτρονικής Καταγραφής Μνημείων. Ημερομηνία ανάκτησης: 08.10.2013.
http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=611
- ΥΠ.ΠΟ.Α. Αρχαιολογικό Κτηματολόγιο. Ημερομηνία ανάκτησης: 08.10.2013.
http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=47752
- Europeana. Ημερομηνία ανάκτησης: 08.10.2013.
<http://www.europeana.eu/portal/>
- European Association of Archaeologists (1997, 2009). The E A A Code Of Practice. Ημερομηνία ανάκτησης: 06.10.2013.
http://www.e-a-a.org/EAA_Code_of_Practice.pdf
- ICOMOS. Ethical Commitment Statement for ICOMOS Members. Ημερομηνία ανάκτησης: 06.10.2013.
<http://www.usicomos.org/content/ethical-commitment-statement-icomos-members>
- National Monuments Service (2009). Code of Practice between the Department of the Environment, Heritage and Local Government and the Irish Concrete Federation. Ημερομηνία ανάκτησης: 06.10.2013.
<http://www.archaeology.ie/medial/archeologyie/PDFS/FileDownload,329,en.pdf>
- Society For American Archaeology (1996). Principles of Archaeological ethics. Ημερομηνία ανάκτησης: 06.10.2013.
<http://www.saa.org/AbouttheSociety/PrinciplesofArchaeologicalEthics/tabid/203/Default.aspx>

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΠΗΓΕΣ

- **Το Σύνταγμα της Ελλάδας** (1975/1986/2001/2008).
- **N.1127/1981** (ΦΕΚ 32/A/10-02-1981). «Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς».
- **N. 3028/2002** (ΦΕΚ Α' 153/28.6.2002). «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς».
- **N. 5351/1932** (ΦΕΚ 275/A'/24.8.1932). «Περί κωδικοποίησης των διατάξεων του Νόμ. 5351 ως και των εν ισχύϊ σχετικών διατάξεων των Νομ. ΒΧΜΣΤ', 2447, 491, 4823 και του Ν.Δ. της 12/16 Ιούν. 1926 εις εν ενιαίον κείμενον νόμου, φέρον τον αριθ. 5351 και τον τίτλον "περί αρχαιοτήτων».
- **Π.Δ.1927** (ΦΕΚ 6/A'/21.1.1928). «Περί τρόπου εκτέλεσεως αρχαιολογικών ανασκαφών».
- **Π.Δ.99/1992** (ΦΕΚ Α'46). «Μελέτη και εκτέλεση αρχαιολογικών εν γένει έργων».
- **Π.Δ.191/2003** (ΦΕΚ 146/A/ 13.6.2003). «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού».

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΚΕ' Ε.Π.Κ.Α	ΚΕ' Εφορεία Κλασικών και Προϊστορικών Αρχαιοτήτων.
CIDOC – CRM	Conceptual Reference Model.
ICOM	International Council Of Museums.
ICOMOS	International Council On Monuments and Sites.
ΥΠ.ΠΟ.Α	Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού.
ΟΑΙ – PMH	The Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting.
UNESCO	United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization.